

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Визначено один з пріоритетних напрямів підвищення ефективності агробізнесу, рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому та світовому ринках, а саме забезпечення стабільного інноваційного розвитку галузі, удосконалення управління фінансово-господарською діяльністю підприємств. Забезпечення ефективного функціонування підприємств потребує підвищення рівня управлінського обліку, що в свою чергу вимагає формування відповідної системи інформації.

Постановка проблеми

Проблема інформаційного забезпечення як в цілому, так і в управлінському обліку, зокрема на сьогоднішній день є актуальною і потребує додаткового вивчення. В умовах становлення ринкових відносин ефективність діяльності агропромислових підприємств значною мірою залежить від їх здатності швидко орієнтуватися в нових економічних умовах, а для цього потрібно володіти різноплановою інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. В сучасних умовах інформація стає таким же важливим ресурсом і фактором прийняття рішень, як і інші матеріальні ресурси.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання

Дослідженню питань управління виробничими запасами, грошовими потоками, витратами, капітальними інвестиціями, прибутковістю, дебіторською заборгованістю та їх інформаційним забезпеченням присвятили свої публікації вітчизняні вчені С. Ф.Голов, Ф. Ф.Бутинець, А. І. Глушаченко, Н. Л. Жук, В. С. Лень, Т. М. Ковальчук, В. Б. Моссаковський, Л. К. Сук, П. Л. Сук та інші. Вони звертають увагу на роль управлінського обліку як в цілому в діяльності підприємств, так і в прийнятті управлінських рішень. Проте дослідженню інформаційного забезпечення управлінського обліку достатньої уваги ще не приділено. Не зважаючи на значимість управлінського обліку і його інформації залишаються недостатньо висвітленими питання щодо системи формування інформації, управлінського обліку.

Метою дослідження є визначення та обґрунтування напрямів формування інформаційного забезпечення управлінського обліку як основного джерела прийняття виважених управлінських рішень. Виходячи із цього основними завданнями були: узагальнення теоретичних аспектів функціонування інформаційного забезпечення управлінського обліку; визначення передумов формування напрямів інформаційного забезпечення; аналіз організаційних підходів до формування системи інформаційного забезпечення.

Об'єкт та методика досліджень

Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку інформаційної системи управлінського обліку з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень при здійсненні господарської діяльності підприємствами. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування інформаційної бази управлінського обліку.

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до аналізу організаційно-економічних проблем становлення системи інформаційного забезпечення управлінського обліку. Теоретичною базою були наукові праці відчизняних вчених з питань організації та ефективності управління виробничими процесами і їх інформаційне забезпечення. У процесі дослідження використовувались такі методи як монографічний та абстрактно-логічний.

Результати дослідження

В умовах ринкової економіки особливо важливою функцією ефективного управління виробничими і комерційними структурами, зняряддям контролю за раціональним і економічним використанням ресурсів з метою досягнення комерційного успіху і виконанням фінансових зобов'язань перед державою є управлінський облік. Його головною метою є отримання, узагальнення та надання інформації для планування, контролю і аналізу господарської діяльності з метою виявлення слабких місць у роботі підприємства та його підрозділів і знаходження шляхів подальшого покращення їх роботи, прийняття рішень на різних рівнях управління.

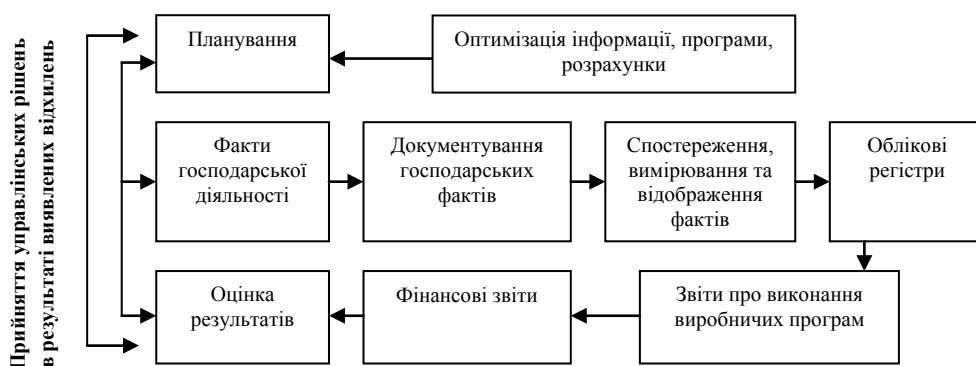
Виявленню внутрішньогосподарських резервів підприємств, запобіганню зловживанням і перевитратам, зниженню собівартості продукції, підвищенню продуктивності праці, рентабельності виробництва (виконанням робіт та наданням послуг), досягненню комерційного успіху сприяє система інформаційного забезпечення.

Процес підготовки і прийняття рішення залежить в першу чергу від інформаційного забезпечення. Інформація, що використовується для прийняття управлінських рішень мусить бути своєчасною і достовірною, а також релевантною.

Однією з основних ланок інформаційного забезпечення управлінського обліку виступає бухгалтерський облік, який передбачає нагромадження

інформації про майновий та фінансовий стан окремих підприємств. Бухгалтерський облік повинен всебічно і повно охоплювати та систематизувати господарську діяльність виробничо-комерційного підприємства, об'єднання, забезпечувати управління інформацією, здатною контролювати і оцінювати їх господарську діяльність. Чітка побудова бухгалтерського обліку підвищує його роль як основного засобу контролю за додержанням режиму економії і позитивного кінцевого результату в усіх підприємствах. Удосконалення побудови своєчасного і достовірного бухгалтерського обліку нерозривно пов'язане з вирішенням актуальних завдань в галузі економіки. Перехід виробництва на інноваційний шлях розвитку передбачає прискорення темпів економічного росту, посилення режимів економії і ресурсозбереження. При цьому важливе значення відіграє обґрунтований облік витрат виробництва, що формує інформацію про використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, собівартості виробництва і реалізації, а в кінцевому результаті показники ефективності роботи підприємства.

Розглядаючи управлінський облік слід відмітити, що крім облікових функцій він здійснює ще такі функції як планування, прогнозування, складання кошторисів витрат і доходів, підготовку проектів управлінських рішень. В управлінському обліку узагальнення інформації здійснюється в різних аспектах: за групами і окремими видами виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), стадіями технологічного процесу, за ринками збуту, сегментами діяльності, центрами витрат і прибутку [1]. Таким чином можна відмітити, що управлінський облік виконує значно об'ємніші завдання ніж безпосередньо облік, так як він включає функцію управління та обліку. Це відображено на рис. 1.

Рис. 1. Взаємозв'язок системи обліку і функцій управління

Однією з ланок інформаційного забезпечення є бухгалтерський облік, який відіграє важливу роль на всіх рівнях управління.

Мета обліку заключається в своєчасному, повному і достовірному визначенні фактичних затрат, пов'язаних з виробництвом і збутом продукції, визначенні фактичної собівартості окремих видів і всієї продукції, витрат зв'язаних з придбанням товарно-матеріальних цінностей, контролю за використанням ресурсів і грошових коштів, визначенні кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства. Облік витрат у місцях виникнення затрат, виявлення можливих відхилень від встановлених норм, причин, винуватців цих відхилень повинен задовольнити потреби як поточного, так і стратегічного управління, оптимізувати використання ресурсів та забезпечити об'єктивну оцінку діяльності як підприємства в цілому, так його структурних підрозділів та їх керівників.

Крім бухгалтерського обліку інформаційне забезпечення управлінського обліку відбувається завдяки статистичного обліку, фінансової інформації, ринкової і комерційної інформації, агротехнічної і довідкової інформації, інноваційної інформації та ін.

За допомогою статистичного обліку вивчається динаміка виробництва і собівартості продукції (робіт, послуг), продуктивності праці та заробітної плати, рентабельності виробництва як в окремих підприємствах, так і галузі в цілому. При цьому вивчаються закономірності їхнього розвитку. Дані статистичного обліку використовуються з метою здійснення перспективного планування і прогнозування, оптимізації управлінських рішень. Інформація оперативного обліку використовується з метою управління виробничими запасами, тобто здійснення контролю за виконанням угод щодо поставки товарно-матеріальних цінностей, реалізації продукції, робіт, послуг. Від якості управління запасами значною мірою залежать кінцеві фінансові результати діяльності підприємства. При повному забезпеченні необхідними матеріальними цінностями підприємство виконує запланований обсяг виробництва, а відповідно і продажу, не відволікаються з обороту грошові кошти на оплату штрафів, пені, неустойок, тобто підприємство не втрачає своїх прибутків. Разом з тим не слід допускати перевищення матеріальних запасів, так як це веде до додаткових витрат.

Фінансова інформація стосується в основному витрат щодо кредитування виробничих програм, інвестиційних проектів та забезпечення матеріальними цінностями. Тому залучення фінансової допомоги повинне бути виваженим управлінським рішенням, в якому необхідно дати оцінку економічних і фінансових факторів, що впливають на залучення інвестицій і прибуток.

Комерційна інформація повинна відображати зміст угод, що укладаються з постачальниками і підрядниками, покупцями і замовниками, торговими посередниками, обслуговуючими підприємствами. Однією з форм залучення капіталу є фінансування за допомогою лізингу, який представляє собою договір, згідно якого одна сторона (власник) передає іншій стороні (орендатору) права на користування певного майна протягом визначеного терміну і на визначених умовах.

Лізинг може бути операційним, фінансовим, поворотним і дольовим. У кожному із них передбачаються свої умови, які зазначаються в угодах. Ця інформація надзвичайно важлива для прийняття виважених управлінських рішень.

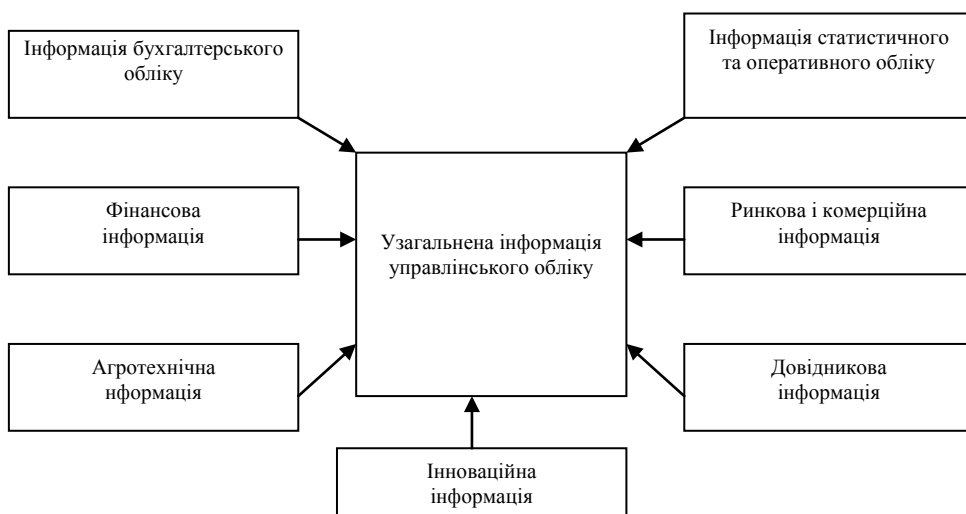
Ринкова інформація повинна відображати дані минулої і теперішньої кон'юнктури ринку. При нагромадженні ринкової інформації необхідно звертати увагу на фактори, що визначають кон'юктуру ринку, та виявляти тенденції щодо їхніх змін [2]. Одним із важливих факторів при цьому є встановлення цін. На ціни також впливають різні фактори, які необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень щодо ціноутворення. Потрібно брати до уваги такі основні критерії: криву споживчого попиту; ціну і наявність конкурентноспроможної або заміної продукції; закономірність цін з боку державних цінових органів; витрати і засоби, необхідні для виробництва і продажу на різних стадіях товарообігу; найбільш вигідне сполучення взаємозалежності витрат, обсягу виробництва та прибутку [5].

Характерною ознакою економічної інформації є те, що вона постійно використовується в межах конкретної системи управління та в регулюванні відносин суб'єктів управління як в середині підприємства, так із зовнішніми користувачами. Розглядаючи зміст і властивості такої інформації, необхідно виходити із специфіки галузі та діяльності підприємств, щодо яких вона формується. На підприємствах, в окремих виробничих підрозділах під впливом ряду факторів та способів виробництва можуть відбуватись зміни виробничого споживання ресурсів та виходу продукції. Виходячи з цього, для управління підприємством необхідна більш детальна інформація, котра враховує технологію і організацію конкретного виробництва [1]. Тому інформація управлінського обліку формується виходячи з технології виробництва продукції рослинництва і тваринництва, здатності біологічних активів давати сільськогосподарську продукцію та додаткові біологічні активи або приносити інші економічні вигоди. Крім цього формується інформація про діяльність окремих структурних підрозділів чи виробничих ліній (ферм, бригад, ліній по забою птиці, по переробці овочів та фруктів тощо).

Для прийняття тих чи інших управлінських рішень також необхідна довідникова та нормативна інформація, а саме: Положення (стандарти) бухгалтерського обліку; Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»; Інструкція «Про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, документів та розрахунків»; довідники нормативів та розцінок і ряд інших.

На сьогоднішній день важливе значення в прийнятті управлінських рішень займає інноваційна інформація, яка передбачає накопичення даних науково-дослідних установ та навчальних закладів по вивченню та впровадженню інформаційних технологій. Розвиток ринків інформації та інновацій відіграє

визначальну роль як важіль економічного зростання у перспективі. Система інформаційного забезпечення управлінського обліку представлена на рис. 2.

Рис. 2. Інформаційне забезпечення управлінського обліку

Інформація, яку узагальнює управлінський облік повинна бути: своєчасною; економічною; легкою для розуміння; корисною для досягнення мети, планування, контролю і вирішення рішень. Разом з тим інформація управлінського обліку повинна мати зворотній зв'язок з тими системами, які її створюють. А в цілому інформація управлінського обліку використовується для:

- контролю і підвищення ефективності діяльності підприємства;
- координації діяльності;
- прийняття рішень щодо ціноутворення, асортименту продукції, що буде вироблятися;
- оцінки і контролю результатів постачання, виробництва і збуту;
- обґрунтування методів розподілу непрямих витрат;
- використання обґрунтованої системи калькулювання;
- залучення привабливих інвестиційних проектів;
- розробки важливих факторів підвищення прибутковості підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Для підвищення ефективності діяльності підприємств необхідно посилити роль управлінського обліку, який є інформаційною основою прийняття управлінських рішень в середині підприємства. З цією метою доцільно створити інформаційну базу даних щодо обсягів запасів, виробництва і продажу продукції на підприємстві, обґрунтування цін. Для забезпечення інформованості керівників

всіх рівнів доцільно створену інформаційну систему оперативно поповнювати даними бухгалтерського, статистичного, фінансового, податкового обліку, сучасних інформаційних технологій, інноваційних технологій у галузях рослинництва і тваринництва. Перспективи подальших досліджень слід зосередити на підвищенні ролі управлінського обліку та його інформації у виробничій та підприємницькій діяльності.

Література

---

1. *Голов С.Ф.* Управлінський облік: підручник / *С.Ф. Голов* – К.: Лібра, 2006. – 701 с.
  2. *Глушаченко А.І.* Облікова політика як елемент підвищення ефективності управлінського обліку / *А.І. Глушаченко* // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 12. – С. 89–91.
  3. *Катаєв А.* Операційний аналіз у прийнятті управлінських рішень / *А.Катаєв* // Круглий стіл. – 2003. – № 8. – С. 23–27.
  4. *Ковальчук Т. М.* Оперативний аналіз у системі управління витратами за відхиленнями / *Т.М.Ковальчук* // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 3. – С. 14–19.
  5. *Лень В. С.* Управлінський облік: навчальний посібник / *В.С. Лень* – К.: «Знання-Прес», 2003. – 287 с.
  6. *Моссаковський В. Б.* Управлінський облік та його особливості у сільському господарстві / *В. Б.Моссаковський, С.Я. Бублик* // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 1. – С. 18–21.
  7. *Національні стандарти бухгалтерського обліку* // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – № 13. – С. 3–112.
-
-